

ПРАВО НА ІНКЛЮЗИВНУ ОСВІТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Шлапко Тетяна Вікторівна

к.ю.н., доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Навчально-наукового інституту права Сумський державний університет

Соколенко Олексій Петрович

студент I курсу магістратури Навчально-наукового інституту права Сумський державний університет

Згідно зі статтею 53 Конституції України кожен має право на освіту [1]. Держава забезпечує всім громадянам рівний доступ до освіти. У своєму рішенні від 04.03.2004 р. Конституційний Суд України визначив, що доступність освіти як конституційна гарантія реалізації права на освіту на принципах рівності означає, що нікому не може бути відмовлено у праві на освіту, і держава має створити можливості для реалізації цього права [2].

У зв'язку з пандемією COVID-2019 в Україні був запроваджений карантин, який вніс певні особливості в реалізацію права на освіту та організацію освітнього процесу.

Карантин – адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб [3]. Відповідно до ст. 29 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» карантин встановлюється та відміняється Кабінетом Міністрів України. Карантин встановлюється на період, необхідний для ліквідації епідемії чи спалаху особливо небезпечної інфекційної хвороби. На цей період можуть змінюватися режими роботи підприємств, установ, організацій, закладів освіти, вноситися інші необхідні зміни щодо умов їх діяльності [3].

У таких умовах набуло актуальності питання безпечності, якості та доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, які в силу свого фізичного та інтелектуального розвитку потребують особливих умов для реалізації свого конституційного права на освіту.

У своєму рішенні від 28.08.2020 р. Конституційний Суд України зазначив, що згідно зі статтею 64 Конституції України конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України; в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції України [4]. Конституційний Суд України також наголосив, що обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина є можливим у випадках, визначених Конституцією України. Таке обмеження може встановлюватися виключно законом – актом, ухваленим Верховною Радою України як єдиним

органом законодавчої влади в Україні. Встановлення такого обмеження підзаконним актом суперечить статтям 1, 3, 6, 8, 19, 64 Конституції України [4]. Варто акцентувати, що карантин в Україні був уведений в дію не окремим законом, а Постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 з 12 березня 2020 р. [5], при цьому дія карантину в подальшому продовжувалася із урахуванням епідемічної ситуації. Отже, введення карантину не може бути підставою для обмеження права на освіту.

Цікавим є те, що згідно п.1¹ розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про освіту» [6] тривалість навчального року у закладах освіти встановлюється спеціальними законами (Закон України «Про повну загальну середню освіту») [7]. У разі встановлення заборони учасникам освітнього процесу відвідувати заклади освіти тимчасово, на період здійснення заходів щодо запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), передбачених карантинном, встановленим Кабінетом Міністрів України, дата початку та/або закінчення відповідного навчального року (років) може визначатися Кабінетом Міністрів України [6]. З вищенаведеного випливає, що Кабінет Міністрів України отримав дискреційні повноваження в галузі освіти.

Міністерство освіти і науки України у зв'язку зі складною епідемічною ситуацією, що склалася в Україні, з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) у своєму листі від 23.03.2020 р. № 1/9-173 надало рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину [8]. У цих рекомендаціях особлива увага приділялась організації провадження освітнього процесу за допомогою технологій дистанційного навчання.

Зокрема, рекомендується використовувати: комп'ютери, мобільні телефони, за допомогою яких можна організувати спільноту в соціальних мережах, мобільні додатки, електронну пошту, Skype, Zoom, Viber, Telegram, Facebook, Google-Meet, розмішувати на веб-сайті закладу загальної середньої освіти відеоуроки або гіперпосилання на них, електронні підручники, створювати електронні журнали.

У цих рекомендаціях відсутнє роз'яснення як саме діти з особливими освітніми потребами будуть долучатися до освітнього процесу в умовах поточних дистанційних освітніх програм, як будуть задоволені їх потреби в доступних навчальних матеріалах для дітей з особливими освітніми потребами, наприклад: калькуляторах, лупах, модифікованих клавіатурах, аудіокнигах та інших пристроях.

Для вирішення цього питання пропонується: по-перше, розробити єдину державну інтернет-платформу на якій будуть розміщені всі шкільні предмети викладені в інклюзивному форматі у доступній формі для кожної дитини з особливими освітніми потребами; по-друге, враховуючи майновий стан батьків таких дітей, потрібно створити інклюзивний канал YouTube, який буде транслюватись по телебаченню, радіо та інтернету. Тому це допоможе заощадити кошти на покупці дорогих гаджетів, які необхідні в дистанційному освітньому процесі. Отже, введення карантину не може бути підставою для обмеження права на освіту.

Список літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>.
2. Рішення Конституційного Суду України від 04.03.2004 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04#n54>.
3. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>.
4. Рішення Конституційного Суду України від 28.08.2020 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-20#Text>.
5. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>.
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
7. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
8. Щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час карантину: Лист МОН від 23.03.2020 р. №1/9-173. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti-pid-chas-karantinu>.